

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Promlčuje se podpojištění?

Institut podpojištění občanský zákoník vymezuje v § 2854 tak, že: „Je-li pojistná částka v době pojistné události nižší než pojistná hodnota pojištěného majetku, sníží pojistitel pojistné plnění ve stejném poměru, v jakém je výše pojistné částky ke skutečné výši pojistné hodnoty pojištěného majetku; to neplatí, ujednejí-li strany, že pojistné plnění sníženo nebude.“ Nabízí se otázka, zdali právo pojistitele snížit pojistné plnění při podpojištění podléhá promlčení či nikoliv.



Podle § 611 o. z. platí, že se promlčují všechna majetková práva s výjimkou případů stanovených zákonem. Jiná práva se promlčují, pokud to zákon stanoví.

Nemůže být žádných pochyb o tom, že **právo pojistitele snížit pojistné plnění** ve smyslu § 2854 o. z. **je právem majetkovým** (jehož hodnotu lze jednoduše zjistit, výpočet totiž upravuje sám § 2854 o. z.), nota bene za situace, kdy soudy běžně za majetkové právo (tj. právo nadané určitou majetkovou hodnotou) považují např. právo na odstoupení od smlouvy.[1]

Nic na tom nemůže změnit ani formulace uvedená ve shora citovaném ustanovení, která by mohla svádět ke zjednodušujícímu závěru, že pojistitel je povinen v případě podpojištění snížit pojistné plnění (srov. slovo „sníží“). Potom bychom totiž museli nutně dospět k absurdnímu závěru, že pojistník nebo třetí osoba, které má být snižené pojistné plnění vyplaceno, je v dané věci věřitelem, tj. osobou, která je dle § 1789 o. z. oprávněna od pojistitele coby dlužníka požadovat, aby pojistné plnění zkrátil (tedy aby něco konal).

Pojistné plnění stejně jako jeho snížení v důsledku podpojištění **je právem ze (soukromoprávního) závazku založeného pojistnou smlouvou**. Snížení pojistného plnění je proto právem pojistitele (věřitele) - v jehož majetkové sféře se pozitivně odrazí, kterému odpovídá povinnost pojistníka, resp. třetí osoby (dlužníka), snížení pojistného plnění ze strany pojistitele strpět.

Vzhledem k tomu, že zákon nikde výslovně nestanoví, že by se toto právo nemělo promlčovat (a k opačnému závěru nelze dospět ani výkladem), nezbyvá než uzavřít, že **právo pojistitele snížit pojistné plnění podléhá promlčení**. Ke stejnému stanovisku dospěl kupř. Obvodní soud pro Prahu 8 v rozsudku sp. zn. **30 C 328/2015, ze dne 14. 7. 2017** ve vztahu k předchozí úpravě, která se však přijetím občanského zákoníku (pokud jde o zkoumanou otázku), nijak nezměnila: „Nyní se zbývá vypořádat s promlčením podpojištění jiného než v částce 208.489 Kč. Soud uzavřel shodně se žalobcem, že **se jedná o právo pojistitele**, srov. ujednání ve smlouvě a tam užitě slovo, na tomto závěru nic nemůže změnit ani zákonná formulace, kde se nehovoří o právu, ale oznamovacím způsobem se uvádí, že pojistitel sníží. Subjektivní práva mohou být formulována různě, vzhledem k tomu, že pojistitel je soukromý subjekt v soukromém vztahu, nejde při použití teleologického výkladu o zákonodárcem stanovenou povinnost za účelem chránit v pojistném vztahu silnější stranu, tj. pojistitele, nýbrž je to právo na jeho ochranu. Pojistitel tak skutečně nemusí právo využít, příp. ho

nemusí využít v plném rozsahu. Vzhledem k tomu, že pojistiteli uplatnění tohoto práva šetří majetek, dovodil soud, že **jde o právo majetkové**. Skutkově se stalo, že žalovaný využil tohoto práva podle shodných tvrzení dne 13. 02. 2014 při skončení šetření pojistné události a v době vznesení námitky promlčení, tj. na ústním jednání dne 02. 06. 2017 **již uplynuly od té doby tři roky**.

Podle § 100 odst. 2 a 3 zákona č. [40/1964](#) Sb. ve znění účinném do 31. 12. 2013 (2) Promlčují se všechna práva majetková s výjimkou práva vlastnického. Tím není dotčeno ustanovení § 105. Zástavní práva se nepromlčují dříve, než zajištěná pohledávka. (3) Nepromlčují se rovněž práva z vkladů na vkladních knížkách nebo na jiných formách vkladů a běžných účtech, pokud vkladový vztah trvá.

Podle § 8 ZPS právo na plnění z pojištění se promlčí nejpozději za 3 roky, a jedná-li se o životní pojištění (§ 54), za 10 let; promlčecí doba práva na pojistné plnění počíná běžet za 1 rok po vzniku pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vznikl přímý nárok na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný žádá na pojistiteli úhradu částky, kterou poskytl poškozenému jako náhradu škody, za kterou poškozenému odpovídá.

Soud tak shodně uzavřel, že **právo na uplatnění podpojištění je promlčeno, za počátek běhu promlčecí lhůty** k námitce žalovaného uvádí, že tou je **logicky skončení šetření pojistné události**, kdy má pojistitel dostatek podkladů pro učinění závěrů o všech aspektech k výplatě pojistného plnění, a tedy i uplatnění práva na podpojištění. Tedy v tento okamžik může právo uplatnit poprvé.

Na rozdíl od žalobce však soud uzavřel, že **jde o právo na stanovení poměru, v němž pojistitel vyplatí pojistné plnění**, žalovaný tento poměr včas uplatnil při skončení šetření ve výši 50 %, právo uplatnit podpojištění je tak promlčeno jen v rozsahu rozdílu mezi 50 % (která uplatnil) a 21,34 % (která mohl uplatnit), tedy v rozsahu 28,66 %. Ostatně mezi oprávněnou osobou a pojistitelem by při jiné interpretaci zůstala nespravedlivá nerovnost plynoucí z roku navíc, který je v § 8 stanoven pro práva na pojistná plnění.“

Ve shodě s Obvodním soudem pro Prahu 8 mám za to, že **počátek promlčecí lhůty by se měl v případě práva na snížení pojistného plnění při podpojištění odvíjet od skončení šetření pojistné události** (§ 619 odst. 2 ve spojení s § 2796 a násl. o. z.), jelikož na základě jeho výsledků je pojistitel sto zjistit existenci a rozsah své povinnosti plnit a tedy i vyčíslit výši podpojištění.

Ust. § 626 o. z., jenž zní: „U práva na pojistné plnění počne promlčecí lhůta běžet za jeden rok od pojistné události. To platí i v případě, kdy poškozenému vzniklo přímé právo na pojistné plnění vůči pojistiteli, nebo v případě, kdy pojištěný uplatňuje vůči pojistiteli úhradu toho, co poškozenému poskytl při plnění povinnosti nahradit škodu nebo jinou újmu.“[2] na daný případ použít nelze, neboť zde je upraven počátek promlčení lhůty pro právo na pojistné plnění,[3] tedy pro jiný nárok, než je právo na snížení pojistného plnění. Proto je třeba postupovat podle obecné (výše zmíněné) úpravy § 619 odst. 2 o. z.

Subjektivní promlčecí lhůta zde činí **3 roky a objektivní pak 10 let** (§ 629 o. z.). Ust. § 635 o. z.[4] se neuplatní ze stejných důvodů, jak byly shora vyloženy ohledně § 626 o. z.

Snížit pojistné plnění z důvodu podpojištění je právem, nikoliv povinností pojistitele.

Pojistitel proto může toto své oprávnění využít zcela anebo jen v určité části. Snížení pojistného plnění je jednostranným adresovaným právním jednáním a jako takové by mělo být zejména určité a srozumitelné. Pojistitel toto své právo vykoná buď tím, že osobě oprávněné k výplatě pojistného plnění před jeho úhradou oznámí, že svého práva využívá a uvede, v jakém rozsahu bude pojistné

plnění sníženo anebo vyplacením snížené částky pojistného plnění, které však jako konkludentní projev vůle nesmí vzbuzovat pochybnost o tom, co pojistitel chtěl projevit (§ 546 o. z.), jinak k právně relevantnímu snížení pojistného plnění dojít nemůže.

Pokud pojistitel vyplatí pojistné plnění např. ve 100% výši a následně uplatní právo na snížení pojistného plnění z důvodu podpojištění, dochází tím ke vzniku bezdůvodného obohacení na straně toho, komu bylo pojistné plnění vyplaceno, plněním z právního důvodu, který odpadl. O bezdůvodné obohacení však v daném případě v pravém slova smyslu nejde. **Tento nárok pojistitele se totiž opírá o § 2854 o. z.** a je tak třeba jej uplatnit v promlčecí lhůtě, která počíná běžet skončením šetření pojistné události, jak bylo shora řečeno (možnost zamítnout žalobu pojistitele podanou před uplynutím promlčecí lhůty dle § 8 o. z. samozřejmě není vyloučena). Opačný výklad by znamenal nepřiměřené prodloužení promlčecí lhůty (3 + 3, resp. 10 + 10) a ocitl by se tak v rozporu s principem právní jistoty a zásadou *vigilantibus iura scripta sunt*, a proto je nutné jej odmítnout.

Bez ohledu na výše řečené je třeba zkoumat, zdali nelze v poměrech konkrétní věci nevyužití práva pojistitele snížit pojistné plnění při podpojištění hodnotit jako **vzdání se práva** (k tomu srov. úpravu prominutí dluhu v § 1995 o. z., která z logiky věci dopadá také na zrcadlový institut vzdání se práva, jenž není v zákoně zvlášť upraven). Potom by pojistitel nemohl zákonitě (dodatečně) žádat vrácení části již vyplaceného pojistného plnění z důvodu zániku práva.

Promlčení, resp. zániku práva z důvodu jeho vzdání se, podléhá poměr, ve kterém pojistitel mohl snížit pojistné plnění při podpojištění. Tak např. pokud pojistitel na začátku nesprávně určí výši pojistného plnění na 1 mil. Kč (např. aplikuje při jeho výpočtu jiné ustanovení smlouvy, než by měl), ačkoliv správná výše pojistného plnění by měla být 2 mil. Kč a poměr podpojištění bude činit 80 %, přičemž pojistitel se rozhodne snížit pojistné plnění jen o 50 % a vyplatí tak pojistníkovi 0, 5 mil Kč, dochází ve skutečnosti ke snížení pojistného plnění o 1 mil. Kč, kdy dalších 0,5 mil. Kč tvoří částka, o kterou pojistitel mlčky snižuje pojistné plnění také, aniž by o tom vlivem špatného postupu při jeho výpočtu věděl, neboť tuto částku oprávněné osobě rovněž nevyplácí. Dojde-li proto k promlčení (resp. zániku) práva snížit pojistné plnění o dalších 30 %, může třetí osoba požadovat v promlčecí lhůtě (§ 626 o. z. ve spojení s § 635 o. z.) doplatek pojistného plnění po pojistiteli už jen ve výši 0,5 mil. Kč jako rozdíl částek 2 mil. Kč (správná výše pojistného plnění), 1 mil. Kč (50% snížení pojistného plnění) a 0,5 mil. Kč (vyplacená část pojistného plnění) a nikoliv ve výši 1 mil. Kč jako rozdíl částek 2 mil. Kč (správná výše pojistného plnění), 0,5 mil. Kč (snížení pojistného plnění z nesprávně stanovené výše pojistného plnění) a 0,5 mil. Kč (vyplacená část pojistného plnění).

Závěrem zbývá dodat, že případná námitka promlčení práva pojistitele snížit pojistné plnění při podpojištění může být - v některých případech - účinně odrazena s odkazem na § 617 odst. 1 o. z., který stanoví, že: *„I po uplynutí promlčecí lhůty se strana může dovolat svého práva při obraně proti právu uplatněnému druhou stranou, pokud se obě práva vztahují k téže smlouvě nebo k několika smlouvám uzavřeným co do účelu v závislosti na sobě.“*



Mgr. Vladimír Janošek, advokát

trvale spolupracující s [ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Jámě 699/1
110 00 Praha 1

Tel.: + 420 731 773 563
e-mail: janosek@arws.cz

[1] Viz kupř. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 33 Odo 633/2003, ze dne 9. 12. 2004 či usnesení sp. zn. 26 Cdo 2898/2016, ze dne 17. 1. 2017.

[2] K tomu srov. důvodovou zprávu k občanskému zákoníku (str. 151): „Ustanovení o počátku promlčecí lhůty u práva na pojistné plnění se přejímá z § 8 zákona o pojistné smlouvě (zák. č. [37/2004](#) Sb.). Uvedené ustanovení zákona o pojistné smlouvě stanoví i délku promlčecí lhůty u práva na pojistné plnění v případě životního pojištění a v případě pojištění odpovědnosti. Tato úprava je zařazena mezi ustanovení o délce promlčecí lhůty.“

[3] Z něhož je jako věřitel oprávněn pojistník či třetí osoba a nikoliv pojistitel.

[4] Odst. 1 Jedná-li se o životní pojištění, promlčí se právo na pojistné plnění za deset let. Odst. 2 Právo na pojistné plnění z pojištění odpovědnosti se promlčí nejpozději promlčením práva na náhradu škody nebo újmy, na kterou se pojištění vztahuje.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)
- [Nejvyšší soud a forma smlouvy o smlouvě budoucí: krok zpět v ochraně právní jistoty?](#)
- [„Za každou kauzou je živý příběh“](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Spoluvlastnictví a správa společné věci](#)
- [Doručování soudních písemností ze zahraničí do ČR](#)